

Ziņu izlaidums

no ES narkotiku aģentūras Lisabonā

EIROPAS 2021. GADA ZIŅOJUMS PAR NARKOTIKĀM: SVARĪGĀKIE FAKTI

Eiropas narkotiku tirgus ir izturīgs pret Covid-19 traucējumiem

(09.06.2021, LISABONA — **EMBARGO 11.00 CET/10.00 Lisabona**) Šodien **ES narkotiku aģentūra (EMCDDA)** publicē **Eiropas 2021. gada ziņojumu par narkotikām: tendences un aktualitātes**, jaunākais ikgadējais pārskats par situāciju narkotiku jomā Eiropā ⁽¹⁾. Pamatojoties uz datiem no 29 valstīm (ES 27, Turcijas un Norvēģijas), ziņojumā ir sniegts jauns ieskats par sarežģītu un pieaugošu narkotiku problēmu ietekmi uz veselību un drošību un par narkotiku tirgu, kas ir noturīgs pret **Covid-19** traucējumiem.

Ziņojums brīdina par risku sabiedrības veselībai, ko rada plašāka vielu klāsta, kam bieži ir augsta iedarbība vai tīrība, pieejamība un lietošana. Tajā arī aprakstīts, kā organizētās noziedzības grupas ir pastiprinājušas nelegālo narkotiku ražošanu Eiropā, lai izvairītos no pasākumiem, kas vērsti pret narkotiku tirdzniecību, radot vides, veselības un drošības riskus. Pamatojoties uz jaunāko **EMCDDA** ātrā novērtējuma pētījumu, ziņojumā ir pētīta **COVID-19** pandēmijas nesēnā ietekme uz narkotiku tirgiem, lietošanu un pakalpojumiem ⁽²⁾.

Eiropas iekšlietu komisāra Ylva Johansson saka: “Narkotikas ir pastāvīgs un pastāvošs apdraudējums, kas ietekmē miljoniem cilvēku dzīvi. Eiropas 2021. gada ziņojumā par narkotikām ir sniegti jaunākie pierādījumi par šo svarīgo jautājumu, kas grauj mūsu sabiedrības struktūru, uzkurina vardarbību un apdraud mūsu iedzīvotāju veselību un drošību. Mani īpaši uztrauc ļoti tīras un spēcīgas vielas, kas pieejamas mūsu ielās un tiešsaistē, un 46 jaunas narkotikas, kas ES atklātas tikai 2020. gadā. Ar jaunajām ES drošības un narkotiku apkarošanas stratēģijām mūsu dalībvalstīm būs stabili instrumenti, lai risinātu šo ārkārtas situāciju, izmantojot līdzsvarotu pieeju, kas vērsta gan uz piedāvājumu, gan pieprasījumu un ko atbalsta EMCDDA.”

EMCDDA direktors Alexis Goosdeel piebilst: “Eiropas 2021. gada ziņojumā par narkotikām ir parādīts, cik lielā mērā pēdējos 25 gados ir mainījusies narkotiku situācija, un narkotikas tagad ir ļoti plaši izplatīta problēma, kas ietekmē visas galvenās politikas jomas. Mēs esam liecinieki dinamiskam un pielāgoties spējīgam narkotiku tirgum, kas ir noturīgs pret Covid-19 ierobežojumiem. Mēs arī redzam, ka narkotiku lietošanas modeļi kļūst arvien sarežģītāki, jo patērētāji ir pakļauti plašākam ļoti spēcīgu dabīgo un sintētisko vielu klāstam. Mums ir steidzami jāatzīst, ka ne tikai ir plašāks to cilvēku loks, kuri pašlaik personīgi saskaras ar narkotiku problēmām, bet šīs problēmas ietekmē mūsu kopienas dažādos veidos. Tādēļ es uzskatu, ka sociālās, veselības un drošības politikas jomās ir būtiski izstrādāt uz pierādījumiem balstītus un integrētus risinājumus, kas paredzēti jaunajā ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijā.”

Kā Covid-19 ietekmē narkotiku piegādi un lietošanu?

Spēcīgs un digitāli spējīgāks narkotiku tirgus — Iepazīstot ar konstatējumiem jaunākajā **EMCDDA** tendspotter pētījumā, šodienas ziņojumā ir parādīts, kā narkotiku tirgus turpina pielāgoties Covid-19 traucējumiem, jo narkotiku tirgotāji pielāgojas ceļošanas ierobežojumiem un robežu slēgšanai. Vairumtirdzniecības līmenī tas atspoguļojas dažās cilvēku tirdzniecības maršrutu un metožu izmaiņās, vairāk paļaujoties uz kontrabandu, izmantojot intermodālus konteinerus un komerciālas piegādes ķēdes,

un mazāk paļaujoties uz cilvēku kurjeru izmantošanu. Kaņepju audzēšana un sintētisko narkotiku ražošana ES pirmspandēmijas līmenī ir stabila, un ražošanas vietu atklāšana nesamazinās. Lai gan ielu mazumtirdzniecības narkotiku tirgi tika traucēti agrīnās māsēdes laikā un tika ziņots par dažiem vietēja mēroga trūkumiem, narkotiku pārdevēji un pircēji to pielāgoja, palielinot savu šifrētu ziņojumapmaiņas pakalpojumu, sociālo plašsaziņas līdzekļu lietotņu, tiešsaistes avotu un pasta un mājas piegādes pakalpojumu izmantošanu. Tas norāda, vai pandēmijas ilgtermiņa ietekme varētu būt turpmāka narkotiku tirgu digitalizācija.

No naktsdzīves līdz mājas dzīvei — pierādījumi liecina, ka agrīnās māsēdes periodos patērētāju interese par vielām, kas parasti ir saistītas ar atpūtas pasākumiem (piemēram, MDMA), bija mazāka, jo cilvēki uzturējās mājās. Tomēr notekūdeņu paraugu analīze (pieejama dažām Eiropas pilsētām) liecina, ka 2020. gada vasarā lielākās daļas narkotiku lietošana atgriezās iepriekšējā līmenī, jo tika atviegloti pārvietošanās, ceļošanas un sociālās pulcēšanās ierobežojumi. Starp satraucošajām norisēm saistībā ar pandēmiju ir pazīmes, kas liecina par iespējamu krekā pieejamības un lietošanas pieaugumu dažās valstīs.

Benzodiazepīni uzmanības centrā — tiek paustas konkrētas bažas par benzodiazepīnu nepareizu lietošanu, kas ir vai nu novirzīti no terapeitiskas lietošanas, vai nav licencēti lietošanai medicīnā Eiropā. Šo narkotiku lietošanas pieaugums ir vērojams augsta riska narkotiku lietotāju, ieslodzīto un dažu atpūtas narkotiku lietotāju grupu vidū, potenciāli atspoguļojot šo vielu augsto pieejamību un zemās izmaksas, kā arī ar pandēmiju saistītās garīgās veselības problēmas. Publicēts kopā ar šodienas ziņojumu **EMCDDA** ir pētījums par nekontrolētu “jaunu benzodiazepīnu” parādīšanos NPS tirgū saistībā ar saindēšanos un nāves gadījumiem ⁽³⁾.

Eiropas 2021. gada ziņojums par narkotikām — galvenie konstatējumi

Kanabisa lietošanas līmenis joprojām ir stabili augsts, bet palielināts THC saturs rada bažas par veselību — novērots hašiša THC satura pieaugums (vidējais diapazons: 20%–28%). Brīdinājumi par veselību brīdina par marihuānu, kas ir apsmidzināta ar ļoti iedarbīgiem sintētiskajiem kanabinoīdiem.

Rekordliels kokaīna konfiskācijas gadījumu skaits ir satraucošs signāls par lielāku kaitējumu cilvēku veselībai — 2019. gadā tika konfiscētas 213 tonnas (salīdzinājumā ar 177 tonnām 2018. gadā). Kokaīna tīrība ir palielinājusies, un arvien vairāk cilvēku sāk ārstēšanos pirmo reizi. Sākotnējie dati par konfiskāciju 2020. gadā liecina, ka pandēmijas laikā pieejamība nav samazinājusies.

Stabils amfetamīna pieprasījums ļauj gūt peļņu patērētājiem blakus esošajiem vietējiem tirgiem — 2019. gadā ES tika konfiscētas arī amfetamīna ražošanai izmantotās ķīmiskās vielas, tostarp 14 500 litri BMK un 31 tonna MAPA (pieaugums no 7 tonnām 2018. gadā).

Metamfetamīna ražošana un tirdzniecība norāda uz iespējamu lietošanas palielināšanos Eiropā — Eiropā tiek atklātas gan liela mēroga, gan mazākas ražotnes un liels daudzums šīs narkotikas tiek pārsūtītas caur ES uz citiem tirgiem.

Risks veselībai, ko rada augstas stiprības MDMA preparātu piegādes — Papildus vidējā MDMA satura palielinājumam tabletes un pulveru tīrībai tiek atklāti arī produkti ar ļoti augstu MDMA līmeni. Sākotnējie dati par 2020. gadu liecina, ka māsēdes periodos interese par šo narkotiku bija mazāka.

Joprojām parādās kaitīgas un spēcīgas iedarbības jaunas psihoaktīvās vielas — tostarp jauni sintētiskie kanabinoīdi un jauni sintētiskie opioīdi. Eiropā 2020. gadā pirmo reizi tika ziņots par 46 jaunām psihoaktīvām vielām (NPS), tādējādi kopējais EMCDDA uzraudzīto vielu skaits sasniedza 830.

Vai retāk lietotas narkotikas rada arvien lielākas problēmas sabiedrības veselībai? – Šīs zāles ir halucinogēni, ketamīns un GHB. Satraucoši, dažās vietās tiek ziņots par intensīviem lietošanas modeļiem.

Liels heroīna konfiskācijas gadījumu skaits liecina par pieaugošu lietošanu un kaitējumu — ES joprojām tiek konfiscēts liels heroīna daudzums (7,9 tonnas 2019. gadā), radot bažas par iespējamo ietekmi uz lietošanas apjomu.

Organizētās noziedzības grupējumi intensificē nelegālo narkotisko vielu ražošanu Eiropā — 2019. gadā tika likvidētas kopumā 370 nelikumīgas laboratorijas.

Palielinās narkotiku jomas tiesību aktu pārkāpumi, galvenokārt saistībā ar kanabisa glabāšanu un piegādi — 2019. gadā ES tika ziņots par aptuveni 1,5 miljoniem narkotiku jomas tiesību aktu pārkāpumu; 82 % bija saistīti ar lietošanu vai glabāšanu personiskai lietošanai.

Pirmreizējo ārstēšanos uzsākušie heroīna lietotāji turpina injicēt mazāk — Lai gan injicējamo narkotiku lietošana Eiropā pēdējā desmitgadē ir samazinājusies, tā joprojām ir galvenais ar narkotikām saistītā kaitējuma cēlonis.

Lai sasniegtu ar HIV un HCV saistītos ilgtermiņa attīstības mērķus, ir jāintensificē ārstēšana un profilakse – lielāka piekļuve integrētiem testēšanas un ārstēšanas pakalpojumiem ir svarīga mērķu sasniegšanas daļa.

Ar pārdozēšanu saistīti nāves gadījumi, ko izraisa opioīdi un citas narkotikas, liecina par vajadzību pēc pakalpojumu izstrādes — augsta riska vielu lietošana un vairāku narkotiku vienlaicīga lietošana turpina veicināt narkotiku izraisītus nāves gadījumus Eiropā.

EMCDDA valdes priekšsēdētāja Laura d'Arrigo secina: “Tā kā Eiropas narkotiku problēmas turpina attīstīties, arī Eiropai uz tām ir jāreaģē. Covid-19 krīze ir pierādījusi, cik vērtīga ir informācija, kas ir zinātniska, uz pierādījumiem balstīta un salīdzināma starp valstīm. Šodienas ziņojumā sniegta savlaicīga analīze, lai palīdzētu lēmumu pieņēmējiem iet kopsolī ar jaunām tendencēm un norisēm un apzināt jomas, kurās nepieciešama ātra rīcība. Jaunā ES Narkomānijas apkarošanas stratēģija mums ne tikai nosaka turpmāko virzību, bet arī turpmāk stiprinās mūsu spējas saskaņoti rīkoties, lai aizsargātu ES iedzīvotāju veselību, labklājību un drošību.”

Piezīmes

(¹) *Eiropas 2021. gada ziņojums par narkotikām* (24 valodās) ir pieejams www.emcdda.europa.eu/edr2021
Ziņojuma pamatā esošie valstu dati ir pieejami 2021. gada Statistikas biļetenā www.emcdda.europa.eu/data
Ziņojumā ir aprakstīta situācija narkotiku jomā līdz 2020. gada beigām, pamatojoties uz 2019. gada un, ja iespējams, 2020. gada datiem.

(²) *Impact of COVID-19 on drug markets, use, harms and drug services in the community and prisons — Results from an EMCDDA trendspotter study (COVID-19 ietekme uz narkotiku tirgiem, lietošanu, kaitējumu un narkotiku dienestiem kopienā un cietumos — EMCDDA tendenču noteikšanas pētījuma rezultāti)*, 2021. gada aprīlis. Pieejams angļu valodā.

www.emcdda.europa.eu/publications/ad-hoc-publication/impact-covid-19-drug-markets-use-harms-and-drug-services-community-and-prisons_en

www.emcdda.europa.eu/news/2021/emcdda-releases-third-trendspotter-study-on-covid-19-and-drugs_en

(³) *New benzodiazepines in Europe – a review (Jauni benzodiazepīni Eiropā — pārskats)*. Pieejams angļu valodā.

www.emcdda.europa.eu/publications/technical-reports/new-benzodiazepines-europe-review_en

www.emcdda.europa.eu/news/2021